

Novruz bayramı dövlətçilik tarihimizin milli əsaslarını möhəkmələndirir". Bu sözləri SİA ya açıqlamasında filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, AMEA Folklor İnstitutunun aparıcı elmi işçisi Elçin Qaliboğlu deyib. O bildirib ki, Novruz bayramında milli ruhumuzun, qədimliyimizin zəngin çalarları yaşayır: "Min illər əvvəl əcdadlarımıza inanıblar ki, insanla təbiətin birliyi var. Bu birliyi əcdadlarımız öz ömründə yaradıb və yaşıdır: qışın yazı əvəzləməsini öyüb, təbiətə birgə ruhən yenidən doğulub, içəridən arınıb, bu təmizlənməni mənalandırıb, bayramlaşdırıb. Sonradan bu əski inanc cilalanıb, sistemli təsevvürlər halına gəlib. Yüzillərdən bəri yol gələn, çoxlu müqavimətlərə, dəyişmələrə məruz qalan Novruz ətən müddətdə xəlqi ruhumuzun özünəməxsusluğunu qoruyub saxlayıb. Xalq o zaman var olur ki, qədim ruhunun soraqlarını, adət-ənənəsini, bir sözə, özünməxsus nəyi varsa, hamısını qoruyub saxlayır. Belə də tarixin dolanbaclarında sarsılmır, başını itirmir. Tariximizin en çatın məqamlarında belə bu bayram ürkəklərde yaşadılib.

Novruz bayramı bir çox ölkələrdə qeyd edilir. Azərbaycan Novruzunun isə bənzərsizliyi ortadadır. Ümumşərq, ümumtürk keydilər.

"Novruz bayramı - milli ənənənin simvoludur"

fiyyəti olan Novruz müğəndik bənzərsizliyimiz qədər bizimdir. Qədimdən bəri varlığın başlıca ünsürlərinə (su, od, hava, torpaq) türk öz ruhuyla baxıb, təbiətin yenidən doğulmasını mənalandırırcən başqa xalqların təsevvürlərinə gəreyi olmayıb. Minillərdən bəri yol gələn, çoxlu dirənişlərə, dəyişmələrə məruz qalan Novruz xalq ruhunun özünəməxsusluğunu bacardığı qədər yaşıdır. Bu gün Novruz bayramı Azərbaycanda dövlət səviyyəsində qeyd olunur. Elə etməliyik ki, qədimliyimizin soraqları qloballaşma həşirində gözümüzə qətiyyən adiləşməsin, məzmunsuzlaşmasın.

Bayram hər şəyden əvvəl insanın içinde olmalıdır. Novruzun mahiyyətində xalqımızın halının yetkin ifadesi var. Novruzda od-bayramın başlıca rəmzidir. Burada Xeyrin Şər üzərindəki qələbəsinə inam yaşayır, təsdiq olunur, insanı daxilən, ruhən təmizləyir.

Azərbaycan Novruzu - Milli ənənənin simvolu

Milli bayram - xalqın minillərdən bəri gələn ənənəsinin, yaşam tərzinin özüldənde yaranı, oturmuş, var olur. Bayram yaradıcılığı - xalqın özünəməxsusluğunu təsdiqidir. Novruz bayramı hələ bundan sonra mahiyyət üstə geniş araşdırma tələb eden, Azərbaycan ruhunun çalarlarının araşdırılmalı olduğu geniş spektrli bir mövzudur.

İlk növbədə, Novruz bayramı - milli ənənənin simvoludur. Ənənə xalqın dayanıqlı mədəniyyətinin, yaşamının bənzərsiz cəhətlərini aşkarla çıxarır, təsdiq edir. Xalqın bayram yaradıcılığı minillərdən bəri davam edən ulusallığı nəinki təsdiq etməlidir, habelə bundan sonrakı üfüqlər üçün də ciddi zəmin yaratmalıdır. Bu mənənda Novruz bayramı bizim üçün beş bir yaradıcılıq imkanı verir. Ta qədimdən türk düşüncəsində yazın gəlisi təbiətin dirilməsinin, yenilenməsinin rəmzi olub. Ümumiyyətə, təbiətə ilahi səviyyədə yanaşma əcdadlarımızın ruhunda yaradıcı bir keyfiyyətdir ki, bu gün də yaşayır. Məsəl var ki, əsil itməz, cövhər dönmez. Dünyanın bir çox xalqlarının mədəniyyət sisteminde yazın gəlişi ilə bağlı gözel düşüncələr var. Ayrıca olaraq Şərqi düşüncəsində Novruz bayramı ilə bağlı zəngin, maraqlı yanaşmalar - adət-ənənələr olsa da, Azərbaycan Novruzu bunların hamisində fərqlənir. Xalqımız minillərdən bəri ağılında yaşatdığı, yaşamına getirdiyi bütün gözel duyularını həmişə Novruzla bağlayıb, mənalandırıb. Ona görə ki, bayramın başlanğıçı - yaranı ifadə etməsinə in-

nilib. Bu yaranış inancda təbiət-insan birliyinin ifadesi kimi anlaşılib. Əcdadlarımızdan gelən düşüncə tarixən ruhumuzun özgüvenliyini, yenilməz nikbirliyini yaradıb. O deməkdir ki, xalq bayramı o dərəcədə ruhunun doğması olaraq yaradıb, görüb, cilalayıb, inanıb ki, onu bütövlükde mərasim mədəniyyətinin özülinə çevirib, öz davranışlarını bayram kuralları ilə nizamlayıb. Bu, artıq xalqımızın ruhunun ifadəsi olan, heç bir xalqda rast gəlinməyən davranışlar sisteminin bayram-mərasim kompleksindən gücləndirilən deyim olub.

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti zamanı Novruzla bağlı qadağalar olsa da, xalqımız onillərlə bu bayramı ağılında-ürəyində qoruyub, yaşıdır. Tarixən Azərbaycan milli dövlətçilik ənənəsində Novruz bayramı xüsusi yer tutub. İnanca görə, Novruz ərefəsində hər bir evdə aparılan təmizlik işləri yenilənmə ilə bağlıdır. Yəni ki, bayramda təkcə ilin təzələnməsi yox, bütünlükdə köhnə ili yaşaşmış hər kəsin, hər şeyin təzələnməsi inancı var.

Novruzda oyunlar mahiyyətə əyləncəviliyə köklənən də, həm də bayramdan gelən müəyyən qənaətlerin, ilk növbədə, usaqların ağılında oturüşmasına, yaddaş tərbiyəsinə xidmət edir.

Azərbaycan mədəniyyəti çox zəngin ənənələrə malikdir. Zənginliyimiz tariximizin qədimliyindən, böyükliyindən irəli gəlir. 2009-cu ilde BMT Baş Meclisinin 64-cü sessiyasında martın 21-i dünyada "Beynəlxalq Novruz Günü" elan edildi. Hazırda dünyanın bir çox ölkələrində üç yüz milyondan çox insan Novruz bayramını qeyd edir. BMT-də qəbul olmuş bu qərar Azərbaycan dövlətinin təşəbbüsü ilə baş tutub.

Novruz bayramı və mətbəx mədəniyyətimiz

Azərbaycan mədəniyyəti olduqca zəngin ənənələrə malikdir. Zənginliyimiz tariximizin qədimliyindən, böyükliyindən irəli gəlir.

Bayram və mətbəx anlayışları bir-biri ilə sıx şəkildə bağlıdır. Bayram xalqın bütün gözel duyularını, düşüncəsini, ümidi, yaşamağa, yaratmağa olan inadını, başlıcası inamını özündə yetkin şəkildə birləşdirir. Zəngin mətbəxi olan xalq - qədim tarixi, dövlətçiliyi, ciddi, oturuşmuş mədəniyyəti olan xalq deməkdir. Xalq hadisəsi öteri, keçici bir hadisə olmayıb, özündə əbədiliyi, bəşəri keyfiyyətləri təsdiq edir.

Azadlıq duyusunun, gerçəkliliyinin mənasında hər an məsuliyyət durmalıdır. Xalq ruhunun minillərin sınağından keçib gələn məntiqi bizə bunu deyir. Bu mənada əskidən bəri milli ruhumuzun teməli üstə inkişaf etmiş mətbəx mədəniyyətimizi ömrümüzdə, məişətimizdə tam bərpa etmək, bu sahədəki adət-ənənələri ardıcıl, yaradıcılıqla inkişaf etdirmək, yaşatmaq qəçilənməzdir.

Dünyanın qədim, zəngin mətbəxlərindən olan Azərbaycan mətbəxinin milli ruhumuzu yüksək səviyyədə ifadə etməsi sevindirici haldır. Bu gün Azərbaycan mətbəxinin də soraqlarına mənasız iddiaları ilə baş qatan ermənilərin çabalarının əsassızlığı ortadadır. İddia etmək yiyə sayılmaq deyil.

Novruz şirniyyatları (qoğal, şəkərbura, paxlava, badambura) mahiyyətə bayramın ruhundan gələn yenilənməni, yaranışı ifadə edir. Qışdan çıxan zeifləmiş orqanizme güclü kalorili yemeklər gərək idi. Novruz şirniyyatı bayram mətbəxinin ayrılmaz hissəsi kimi bu funksiyani indi də gözel yerinə yetirməkdədir. Novruzda yeyilən səməni halvasının bir başqa dadi var. Səməni yazın, yaşıllığın, əkin-biçinin rəmzidir. Uşaqlığında buxarida bişən səməni halvasını yeməyimi gözel xatırlayıram. Bir neçə proses keçməklə cürcəmiş buğdadan hazırlanan səməni halvasının ətri, doyumluluğu, qida dəyəri çağımızda daha gərəklidir. Bu cür doğal yeməklər sağlığımızın qorunmasına əvəzsiz yardımçı ola bilər.

Bütün bunlar onu göstərir ki, mayası düşüncədə, ömrürə yenilənmə olan Novruz xalqımızın ruh yaddaşını bütün çalarlarıyla yaşadıb, təsdiq edib. Özündə yetkin, bənzərsiz mətbəx mədəniyyətini yaşadan Novruz bayramı bütün çağlarda xalqımızın özünməxsusluğunu bütün çalarlarıyla eks etdirib. Bu gözel ənənənin yaşarı olması isə xalq olaraq əbədi təsdiqimizdir.

"Milli dəyər - Bəşərilik" anlamı haqqında

Milli (ulusal) dəyər - içimzdən, ruhumuzdan yaranan, başqasından fərqliyimizi göstərən dəyərdir. Kürəsəlləşmə (qloballaşma) ulusallığı qarşıdır. Ulusal-fərdi-dövləti özümlüyü, müstəqilliyi qorumaq üçün milli dəyərlərin qorunması qəçilənməzdir.

Milli dəyər bəşərin ümumi keyfiyyətlərinin mücerred şəkildə özünə şamil edilməsi deyil. Milli dəyər - millətə məxsus olındır. Keçmişimizdən gələn, milli ruhumuzu təsdiq etdiyi dərəcədə də bəşəriliyə hava-su kimi gərək olan özəlliklərimizi göz-bəbəyimiz kimi qorumaq, artırmaq, bu özüldə yeni dəyərlər yaratmaq kimi mənəvi borcumuz, tükənməz ulusal imkanımız var. Ulusal dəyərlərə yiyəlik eləmək onu yaratmaq kimi çətindir. Ulusal dəyəri ali səviyyədə yaşatmaq gərəkdir ki, kutsal, uca ömürlər yaransın.

Novruz bayramı milli ruhumuzu təsdiq etdiyi dərəcədə bəşəriliyimizi də təsdiq edir, ona görə bize belə doğmadır. Dövlət amili ciddi hadisədir. Soydaşlarımızın ağılında ardıcıl olaraq dövlət sevgisinin yaradılması gərəkdir. Əsl ulusal (milli) dəyər həmişə çağdaşdır. Azərbaycanın bağlarından qopan dəyərləri buna ən gözel misaldır və bəşərə örnəkdir. Novruz bayramı bu dəyərlərin bənzərsiz birləşdiricisi və ifadəçisidir".

Söyüd Ağazadə